

KAPITEL 5

SKIFTET I ANALYSENIVEAUET FOR DEN PSYKISKE HELHEDSPROCES : DEN NYE KVALITET, UDOVER DEN BLOTTE FYLOGENETISKE, I DEN SAMFUNDSMÆSSIGE-HISTORISKE UDVIKLING

5.1 Forbemærkning (SIDE 159)

Vi har hidtil på global vis dernæst kvalificeret den psykiske livsproces som stående over den før-psykiske, og dermed samtidig kvalificeret de individuelle lærings- og udviklings færdigheder som udviklet gennem det psykiske, og er dermed nået til analysen af oprindelsessammenhængen og de genetiske udfaldsprocessers indholdsbestemmelse med det psykiske som grundkategori ved den kategoriale differentiering af forskellige psykiske funktionsaspekter og er endelig nået til den kategorialanalytiske bestemmelse af dette funktionsaspekts nye kvalitet på trinnet for de individuelle lærings- og udviklingsfærdigheder. Nu vil det være nødvendigt og i overensstemmelse med vores helhedsspørgsmål at komme md en yderligere specificering: Det er den nye kvalitet ved det psykiske der skal hæves op på "menneskeligt"- samfundsmæssigt specificitetsniveau, hvilket er ensbetydende med at specificere den individuelle lærings- og udviklingsfærdighed i sine forskellige funktionsaspekter på "menneskeligt"-samfundsmæssigt niveau.

Nu er der ved adskillelsen af ledesynspunktet i den individualvidenskabelige kategorialanalyse allerede foregribende blevet taget et resultat, af det fremgår det, at man ikke simpelt kan udarbejde den nye menneskelige kvalitet af det psykiske, på samme måde som hidtil, som kvalitativt omslag indenfor fylogenese: Det blev nemlig forklaret, at det særlige ved det psykiske på "menneskeligt" niveau er centralt ved denne *formidling i en kvalitativt ny helhedsproces*, nemlig nødvendigheden af den *samfundsmæssige-historiske proces*.

Når denne forlods bestemmelse nu skal "indgå" som noget indholdsmæssigt i kategorialanalysen, så skal den også begrundes og konkretiseres, og det betyder, at i det følgende må ikke kun et (160) kvalitativt omslag indenfor *psykofylogenese* være efterviseligt, men også et kvalitativt omslag i den *overordnede helhedsproces* i forbindelse med det psykiske som et delaspekt ved dette forholdet: Det må klart kunne blive udarbejdet at, og på hvilken måde det samfundsmæssige-historiske niveau i sig selv er en *historisk proces*, altså ikke kun indeholdt i fylogenese - men også *stående over* denne. På denne måde er det *påviseligt gennem sammenhængen med den nye samfundsmæssige-historiske udviklingstype* også muligt at fremanalysere den *individuelle lærings- og udviklingsfærdigheder som kvalitativt ny "udviklingstype"* i dens forskellige funktionsaspekter, som *stående over den førmenneskelige individualudvikling*.

Ved udarbejdelsen af den hermed skitserede særegenhed ved det psykiskes kvalitative omslag til "menneskeligt" specificitets-niveau slås fast, hvilket vil blive tydeliggjort gennem grundlaget for det historisk-empiriske materiale i vores kategorialanalyse, idet vi i løbet af dette kapitel *veksler mellem analyseniveauerne*, nemlig fra niveauet af *ren psykogenese* må overgå til det *overordnede* fylogenetiske niveau hhv. den samfundsmæssige-historiske *helhedsproces*, og nærmere bestemt på det tidspunkt i vores nye gennemgang, hvor vi er nået til udarbejdelsen af "*dominansvekslen*" i det 4. analyseskridt. Ved realiseringen, hvor vi også her benytter den metodiske skridtfølge ved analysen af de kvalitative omslag'som ledetråd, vil der ud af materialet give sig en logisk historisk analyse, således at og hvorfor de relevante dimensioner på det tidligere niveauet (1. skridt), udviklingsmodsatningen (2. skridt) og det første kvalitative spring gennem funktionsvekslen (3. skridt) som endnu kun er udarbejdet på

psykofylogenetisk niveau, vil blive overskredet i 4 skridt (dominansvekslen) på niveauet for det psykiske i retning mod den skildrede helhedsproces. Først efter at vi har rekonstrueret det kvalitative omslag hen til dominansvekslen, fra den fylogenetiske til den *samfundsmæssig-historiske proces*, og fundet frem til de metodologiske konsekvenser for den videre fremgangsmåde, kan vi (fra kap. 6) igen vende tilbage til det *psykiske analyseniveau* og udlede den kategoriale bestemmelse af *menneskelig lærings- og udviklingsfærdighed som delaspekt ved den samfundsmæssige-historiske proces*.

Vi har ikke selvstændigt tematiseret den nye udviklingsretning og indre fremvisning (Ausgestaltung) af psykofylogenese under dominans af lærings- og udviklingsfærdigheden, som et afsluttende femte skridt i den tidligere gennemgang. Dette skyldes, at vi under hensyntagen til vores problemstilling ikke er interesseret i psykofylogenese som sådan, men kun i rekonstruktionen af det psykiskes evolutionsvej hen til mennesket. Vi behøver derfor ikke på dette sted at fremvise (SIDE 161) rekonstruktionen af lærings- og udviklingsfærdigheden i sin helhed, men kun fra nu af begrænse os til "*antropogenesen*", mennesketilblivelsen - da det er her det store kvalitative omslag fuldføres. Derved rettes blikket for hervørende sig netop på de relevante dimensioner på det tidligere niveau af førmenneskelig lærings- og udviklingsfærdighed, på hvilket det kvalitative omslag ved mennesketilblivelsen fuldføres. Det 5. skridt i den forrige gennemgang forsvinder så at sige i det første skridt i den nye gennemgang af overgangsanalysen.

I løbet af den tidligere funktional-historiske rekonstruktion af det psykiskes genese hen til dominansen af læringsfærdigheden, har for det første et bredt område indenfor den evolutionære udvikling (startede først ved plante-evolutionens afslutning), efterhånden indsnævret sig til den evolutionære udvikling hos højere pattedyr, som det ses af billedet i det empiriske materiale, og er ved rekonstruktionen af antropogenese indskrænket til et empirisk grundlag i *primaternes evolution*. Undersøgelsen fører derved hen til de højeste former for nulevende ikke menneskelige primater, pongoiderne (med chimpanserne som deres mest udviklede form), og som noget andet og væsentligt hen i området, hvor evolutionsvejen for mennesket og menneskeaben endnu var fælles, til linien af "hominider" (de "menneskeagtige") hvorfra pongidelinien fraspaltedes og vidreudviklede sig i evolutionsskridtene i overgangen fra de endnu "subhumane" hominider til det egentlige "menneske", det såkaldte dyr-menneske overgangsfelt (DMO). Problemerne i de på hinanden forbundne resultater i den sammenlignende-historiske og den umiddelbar-historiske betragtning af mennesketilblivelsen bliver så vidt nødvendig, hvergang der er steder hvor det berører den indholdsmæssige fremstilling. Det hertil (i særdeleshed af SCHURIG, EB) udbredte materiale bliver derved igen kun eksemplarisk expliceret hvorved den realhistorisk-kronologiske analyse træder i baggrunden i forhold til den logisk-historiske analyse.

HOMINIDEUDVIKLINGEN HEN TIL FUNKTIONSVÆKSLING I MIDDELBRUGENS
VÆRKTØJSFREMSTILLING SOM DET FØRSTE KVALITATIVE SPRING I
ANTROPOGENESEN

UDVIKLINGEN AF FÆRDIGHEDEN TIL AT MANIPULERE MED MIDLER OG DEN
INDIVIDUALISEREDE SOCIALKONTAKT I REGNSKOVENS BIOTOP FØR UDSPLITNINGEN AF
HOMINIDLINIEN: RELEVANTE DIMENSIONER PÅ DET TIDLIGERE TRIN (FØRSTE
ANALYSESKRIDT)

Primat-evolutionens forløb frem til uddifferentieringen af den subhumane hominid er muligvis kendetegnet ved generalliseringen af næringsoptaget til "omnivorem" (altædende) næringsadfærd, dyrenes overgang fra natteaktivitet til dagsaktivitet, fra lugteorienteringens dominans til en dominerende optisk orientering og generelt omstillingen af den relative "nærsansning" (føle- og temperatursans, lugtesans) til "fjernsanserne" - den akustiske og optiske informationsoptagelse (jvf. SCHURIG, EB, kap. 5 s. 115 ff). Sådanne udviklinger er i evolutionen altid udpræget funktionelle f.eks. den psykiske genspejling i primaternes fylogenetiske tilpasningsproces, gennem hvilken væsentlige forbedringer for oprindelsen af det menneskelige trin af det psykiske trin er opstået: *tilpasningen til den tropiske regnskove ("urskovens") livsrum ("biotop")*. I dette udviklingsryk kom det til en for den videre evolution særlig "skæbnsvanger" aktivitetsform, "svingen - hængen - klatren" som de skovboende primaters højest specialiserede fremdriftsform: I sammenhæng med en sådan bevægelsesform udviklede der sig nemlig evnen til en relativ *rejsning af kroppen*, som igen var en forudsætning for en af fremdrifts- hhv. afstøttefunktionens tidsligt *aflastende brug af forekstrimiteterne*, som derved evolutionært blev uddifferentieret til "hænder". Denne "brug af hånden" fulgtes med en specifik videre differentiering af den *optiske orienteringseffekt i nærområdet* (forfining af "det binokulære dybdesyn", dets sensoriske opløsningsformåen osv.) ligesom muligheden for vanskelige *udforskningsaktiviteter på små objekter* ("finmotorik"), således at primaterne her udviklede en ydedygtig, præcis kontrolleret "*manipulationsevne*", som bød dem nye orienteringsmuligheder og gjorde nye livskilder tilgængelige (jvf. EB, kap. 9.1, s.255)

Med den evolutionær optimering der gennem kropsrejsningen og aflastende "brug af hånden" muliggjorde manipulationsfærdigheder kom det da til det afgørende "resultat" - de *tidligste former for (SIDE 163) benyttelsen af "midler"*. Det blev først kendt gennem KOHLERS undersøgelser af chimpanser, hvor det blev iagttaget at tilfangetagne dyr anvendte stokke som middel til at trække næringsmidler nærmere til sig, tillige sætte flere stokke sammen og endda efter en slags "to - fase - opgave" (jvf. LEONTJEW 1973, s.181 f) ved med en mindre stok at trække en større stok hen til sig og så med denne kunne få fat i frugten. I vores udledningssammenhæng er LAWICK-GOODALLS iagttagelser af fritlevende chimpanser meget vigtigere, der brækkede små stokke af og tillavede dem således at de som "medekroge" var egnede til at få (som begæret næringsmiddel) termitter ud af stenhuller (jvf. SE, s.108)

Sådanne tidlige former for anvendelse af midler og -tillaven gik videre med en differentiering inden for området af socialforbindelser: Mulighederne for *kommunikativ signaludveksling* udviklede sig, hvorved hovedet vandt en tiltagende betydning som "*signalbærer*" gennem kropsrejsningen (jvf. EB, kap. 6.2, s.144 ff). Derved kom det specielt i "*familieområdet*", forældre - barn - forbindelsen, slægtsskabsforbindelsen, men også derudover yderligere små grupperinger gående mod stadig kraftigere individualiserende, vedvarende socialkontaktformer, men også mod mangfoldige "*selvstændiggjorte*" former for social opmærksomhed hhv. emotionelle indlejringer så som den "*sociale pelspleje*" ("Grooming") som universelt kontakt- og bekræftelsesmiddel (jvf. EB, kap. 7.2.1, s. 174 ff). Særligt fremhævede er således hos i de hos LAWICK-GOODALLS chimpanser

iagttagede første tiltag til differentieret koordination i jagtaktiviteten (forfølgelsen og bortafskæringen i jagten på bavianer), hvorved det fastlagte hieraki udgør et slags flexibelt skelet for organisationen af en sådan koordination (jvf. SE, 132 f).

*UDVIKLINGSMODSÆTNINGER I STEFFEBIOTOFEN (andet analyseskridt):
TOBENETHED OG AFLASTENDE BRUG AF HÅNDEN, UDVIKLING AF
LÆREREVNE*

Hvilke betingelser førte nu dertil, at sådanne - allerede før hominide-
liniens tiltagende opspaltning - specialiserede tilpasninger til
"regnskovens" biotop på den ene side blev opretholdt indtil de nulevende
pongider (ihvertfald i princippet), mens der på den anden side ud fra
samme udgangspopulation udviklede sig den evolutionsrække som førte til
mennesket? For at kunne besvare dette spørgsmål, er vi nødt til at gå over
til realiseringen af det andet analyseskridt (SIDE 164) og stille problemet
til diskussion: Gennem hvilke forandringer i de objektive
omverdensbetingelser, i forhold til de skovboende primaters systemkapacitet
med deres indtil da opnåede fylogenetiske opnåede tilpasnings- og
livsformer, opstod en speciel "udviklingsmodsigelse", gennem hvilken en del
af disse primater gennem selektionstrykket i den evolutionære progression
til mennesket blev trængt tilbage, mens en anden del kun udviklede sig
inden for det daværende udviklingsstadiers grænser? (frem til de nulevende
pongider).

De objektive omverdensbetingelsers afgørende forandring, der førte til
den såkaldte modsigelsesudvikling, var (efter vores skøn den mest dækkende
hypotese) den i det tilsvarende afsnit i jordens historie konstaterbare
tilbagegang i skovområdet, hvormed en del af de tidligere skovboende
primater gennem den derved resulterende livsrum "overfyldning" i skoven,
blev trængt ud i det mere og mere udbredte steppe- og savanne område. Der
består ved det nuværende vidensstadium grund til antagelsen, - at mens de
tilbageblevne skovprimater har haft en relativ stagnation i den
evolutionære forandring frem til de nulevende pongider - så har de primater
som blev fortrængt fra skoven i den nye biotop kommet frem til netop de nye
tilpasningsprodukter, som indledte den evolutionære progression i retning
af menneskets tilblivelse (jvf. EB, kap 3.1, s. 74 ff).

For mere nøjagtigt at kunne forstå, hvordan det kunne komme til en sådan
specifik evolution må man rette blikket mod den nye steppe- og savannebio-
tops særegenheder: knaphed på fødevarer, ingen flugtmuligheder fra
rovfjender i træerne, nødvendigheden af kontrol med store områder til
fouragering og forsvar mod fjender, højere græslængde etc.. Men for det
andet - hvilket SCHURIG med største tydelighed har udarbejdet - kan man kun
forstå, at og hvordan disse systemtruende omverdensbetingelser er blevet
gjort til en "indre" udviklingsmodsigelse og således blevet "ophævet" i en
ny og specifik evolutionær tilpasningsproces, når man har gjort sig klart,
at det var levende væsener med de beskrevne højtdifferentierede
tilpasnings- og livsformer fra skovbiotopen, som nu var blevet tvunget ud i
steppe- og savannebiotopens nye livsbetingelser.

(SIDE 167)

*UDVIKLINGEN AF KOMPLEXE SOCIALFORBUND MED STØRRE MEDLEMSTAL "END"
FAMILIEGRUPPERNE.*

Med udarbejdelsen af den stadige "overfladiggørelse" af orienterings-
aktiviteten frem mod middel(værktøjs)fremstilling/ benyttelse er vi kommet

til tærsklen ved det første kvalitative spring mod menneskets oprindelse gennem "ophævning" af den deri liggende udviklingsmodsatning. Dermed kan denne "tærskel" på ingen måde alene overskrides ved en gennemarbejdning af de nævnte individuelle understøttelsesmuligheder hos primaterne. Til denne analyse må vi (i flere deltrin) inddrage *kommunikationsformer og socialstrukturer hos primaterne*: Hvilke forandringer fremkom under de skildrede differentierede-individualiserede socialforhold, hvorved de engang skovboende primater måtte flytte ud på steppen og savannen og derigennem lade den skildrede "udviklingsmodsigelse" slå igennem?

For at nærme sig en forklaring på dette spørgsmål, anviser SCHURIG flg. metodiske vej; en sammenligning af "socialforholdene" hos de højst udviklede nulevende skovboende primater (altså chimpansen) og de nulevende "landfaste" (de som bor på åbent land) primater på en sådan måde, at det ses hvordan de højt individualiserede socialformer hos de skovboende primater er "slået igennem" ved de frilandsboende primaters socialformer. På denne måde er det muligt (altså under fradrag af den selvstændige "evolutions-udvikling" hos de nulevende primater) at rekonstruere, hvorledes de i den reale udviklingshistorie er blevet til mennesker gennem forandringerne i de skovboende primaters socialforbindelser, og derved se hvorledes savanna-biotopens selektionstryk er slået igennem (vgl. EB, S. 189 ff og kap. 7.2.2, S. 193 ff)

Karakteristisk for primaternes tilpasning til "det åbne land", så som steppe- og savanne-biotop, er nedbrydningen af de "fastlagte" territorialforhold, hvorved det blev muligt med en mere fleksibel "tillært" opdeling af livsrummet, en udvidelse af bosætningsområdet og dermed en udvidelse af de sociale gruppers opbygning med højere medlemstal og mere komplekse tillærte indholdsstrukturer "overfor" forplantningsfællesskabet. Åbenbart er det skærpede selektionstryk på savannen omsat i den evolutionære progression til bedre (SIDE 168) udnyttelse af de knappe føderessourcer, og i særlig grad har manglen på flugtmuligheder krævet et aktivt forsvar mod rovdyr, etc. og har kun på et lavere niveau indeholdt muligheden for komplekse socialforbindelser, under hvilke fouragering (fødeindsamling) og fordeling, beskyttelse af unger og moderdyr, forsvar mod fjender etc. gennem lærte funktionserfaringer og forbedrede optiske og akustiske informationsvidregivelse er blevet stadig mere effektivt organiseret. Hos den engang skovboende primat var der på den ene side den "lærte" socialformåen beredt og udviklet så vidt, at de nye krav på savanne-biotopen ikke førte til "overfladigørelse" af modsætningen mellem systemkapaciteten og de systemledsagende omverdensbetingelser, altså til artens "uddøen", men blev derimod "opfanget" evolutionært i den tidligere nævte sociale tilpasning. Derved syntes - således som ved de nulevende "fastlands primater" - den tidligere krævede skov-biotops tillærte individualisering og differentiering af socialforholdene at være blevet et indeholdt moment ved socialorganisationes optimering, hvorved strukturen i storgrupperne er karakteriseret gennem fleksible individuelle betydninger og bindinger. Deraf kommer at tendensen til informations- og erfaringsvidregivelse gennem den tidligere fremstillede "traditionsopbygning" vil, gennem den individualiserede komplekse organisation af storgruppen, være et skridt på vejen til fuldkommengørelsen af den "før humane hominiden", således at de hårdere livsforhold på savannen også gennem den til stadighed yderligere "subkulturelle" fortætning af information og erfaring kan indeholdes i tilfredsstillelsen af dyregruppen. Men på den anden side mistes de dominerende familiale livsformer som engang havde den fremherskende betydning for livet i skovbiotopen og er ikke længere underlagt forplantningens funktionskreds, men bliver en underordnet struktur ved den voksende livssikrings socialstruktur (vgl. EB, Kap. 7.2.2, S. 193 ff).

UDBYGNING AF FUNKTIONSDELT AKTIVITETS-KOORDINATION: "SOCIAL MOTIVATION" OG ALMENGØRELSE AF DEN SOCIALE OMSORG.

Som følge af denne udvikling i det tillærte socialindhold, med ophævelsen af skovbiotopens krævede færdighed til individualisering af socialkontakten gennem dens tilpasning til savanne-biotopens fremkomne komplekse sociale storgrupperinger og udviklingen af nye traditionsformer blev det - i en tilnærmelse til det subhumane stade - hele tiden kraftigere krævet en ny form for *tillært social koordination*, som blev den umiddelbare forudsætning for (SIDE 169) det første kvalitative spring, "funktionsveksel", ved det nye udviklingstrin, det "menneskelige" niveau i livsopretholdelsen: en form for *tillært social funktionsdeling*, i hvilken forskellige medlemmer af dyregruppen til enhver tid kun overtagerer en del af en større aktivitetssekvens, således at biologisk relevante helhedsmål kun kan nå de enkelte delmål over en "kollektiv" realisering. SCHURIG taler i denne sammenhæng (i en foregribelse af det fakta, at heri ligger en direkte forudsætning for den almengjorte "genstandsmæssige" værktøjsfremstilling og -benyttelse, se nedenfor) om "social værktøjsbrug", gennem hvilken artsfæller i forskellige sammenhænge kan indsættes som "instrumenter" til realisering af formål- og målforstillinger, hvorved gruppespecifikke fordele og differentieringer bliver udnyttet til den kollektive aktivitetsorganisation (EB, Kap. 7.3, S. 204 ff).

LEONTJEW tydeliggør her resultatet af den indtrufne *reciproke sociale intentionalitet* i sit berømte "jæger-og-klapper" eksempel; i en form for fælles jagt, under hvilken "klapperen" afsøger vildtet så det bliver muligt for "jægeren" at fange det, overtager "klapperen" en delaktivitet som kun får sin funktion gennem den overindividuelle fælles organiserede jagt, hvorved denne kollektivitet ses implicit i den senere fordeling af jagtbyttet, og klapperen anticiperer sin delfunktion ved disse omstændigheder, ved at han senere får del i jægerens nedlagte bytte (f. yderligere læsn. LEONTJEW 1973, S. 203)

Det er åbenbart, at med sådanne former for *funktionsdelelig social koordination og socialintentionalitet* i den tidligere skildrede udviklingslinie, og som førte til "*selvforsynende læring*", kun vil kunne fortsættes inden for en ny kvalitet, idet delaktiviteterne ved en aktivitetssekvens ikke længere (som ved det "relative hieraki") kan opnås gennem et enkelt dyrs frie indlæringskombinering og dermed en fleksibel tilpasning til omverdensbetingelserne, men derimod gennem aktivitetssekvensens forskellige afsnit som *må fordeles mellem flere levende væsner*, således at de samlede delaktiviteterne kombineres på en sådan måde at den primære relevante biologiske opgave under de gældende omverdensforhold vil blive opnået på den mest optimale måde. Derfor *må* også den skildrede signal- og (Verweisungscharakter ?) opfattelseskarakter ved den "tillærte orienteringsbetydning", forandres således at der ikke kun udelukkende henvises til den næstefølgende delaktivitet for den individuelle tilstræbte "primære" udførselsbetydning og handlingsomsætning, men derimod at den *til enhver tid egen delaktivitet koordineres* med de *andre livsvæsners (individens ?) delaktiviteter* (f.eks. må klapperen kunne strukturerer sit orienteringsfelt således, at opklapning af vildtet faktisk sker på et sådant tidspunkt og i en sådan rækkefølge, (SIDE 170), at jægeren kan nedlægge det). Indholdet i det "tillærte funktionsgrundlag" vil ikke længere kun bestå af sammenhængen i de særlige aktiviteter, og den opnåelige effekt som gives ved de benyttede midler ("værktøjer"), men derimod den overordnede sammenhæng mellem de særlige fællesaktiviteter og deres sociale koordination med de andres aktiviteter (f.eks. sammenhængen

mellem "klapperne" og de andres "jagen"), altså oplagring af *overindividuelle aktivitetsstrukturer*, som sekundært automatiseres og fremkommer gennem den kollektive aktivitetskontekst. Opbrydningen af reflekserne og nystruktureringen af det tillærte funktionsgrundlag må her i overensstemmelse med og igennem udnyttelse af de diskrepante informationer i den *andens* aktivitetsrækkefølge, må kunne følges som indeholdt i den *socialt koordinerede aktivitetssekvens*.

Dermed vinder det *sociale aspekt* i den samlede "behovskontrol" en ny dimension. Behovskontrollen er nemlig ikke længere kun "social" i sin betydning, men bliver det også i sin "kontrol" af artsfællernes fælles bestræbelser, og rettes i en anden henseende mod andre levende væsner. Disse "behov" kan ikke længere principielt reduceres til rene individuelt kontrollerede aktiviteter, idet deres "udfrielse" i langt højere grad forudsætter den *opnåede kollektive kontrol* inden for rammerne af den skildrede overindividuelle aktivitetssekvens. "Motivationen" der er begrundet i forståelsen af den "sociale" behovskontrol, foregribes derfor ikke længere som en følge af den enkeltes aktivitet (i betydningen udvidet omverdenskontrol), følgen af den individuelle aktivitet ses i højere grad i forhold til hvorvidt den bidrager til *fællesopnåelse* af det til enhver tid eksisterende kollektive underhold.

I den grad, hvor en sådan "social motivation" er udbygget, må man også medinddrage ændringen af forholdet mellem behovet for kontrol som alment "orienteringsbehov" og den "primære" behovsdimension: Den "primære" behovsudfrielse er ikke længere et *individuel* spørgsmål, men er derimod blevet en udfrielse inden for den *kollektive* aktivitetssekvens, hvilket på kortere eller længere sigt fører til afslutningen på de individuelle bidrag til gruppens samlede underhold, og vil i særlig grad foregå i en ganske *anden* aktivitetskontekst (og måske endda give anledning til fordelingsaktiviteter, som kun har en indirekte betydningsforbindelse med den oprindelige jagtaktivitet). Man kan ikke gå ud fra, at livsvæsnerne fra starten af kan se den komplekse sammenhæng mellem deres eget bidrag og den derfra adskilte primære behovsudfrielse, idet en sådan "indsigt" først kan blive almindelig gennem den stadig mere udviklede sociale organisation af livsopretholdelsen, hvorfor behovssituationen og motivationsniveauet også i dette tilfælde må have en sådan beskaffenhed, at livsvæsnerne vil kunne handle biologisk adækvat uden indsigt i denne sammenhæng, forstået her som: bidragende til den kollektive aktivitet. (SIDE 171) Således må der i den emotionale evolution være indeholdt den (i ny forstand) "sociale" behovskontrol, der er aktivitetsudførelsens "motivation, og som er blevet yderligere selvstændiggjort og for så vidt står over den "primære" behovstilstand, således at livsvæsnerne ikke udelukkende foregriber den primære behovsudfrielse, men *specielt forberede sig på et godt resultat af sin egen aktivitet som bidrag til et heldigt udfald af de kollektive aktiviteter*. De sagslige-sociale aspekter i forbindelse med en heldig kollektiv aktivitet: Opnåelse af mål i fællesskab med andre, har så at sige i sig selv en tilfredsstillelsesværdi (behovet for "social" kontrol), således at foregribelsen af et heldigt resultat for kollektivet også kan motivere den individuelle aktivitet. Kun gennem en sådan antagelse er oprindelsen for den skildrede kollektive aktivitets emotionelle handleberedskab, og dermed for den *evolutionære oprindelse af en sådan kollektiv aktivitet*, i sig selv mulig at gøre logisk-historisk forståelig. Denne udvikling skal være *integrationen* af de tidligere fremstillede uspecificerede sagsorienterede og sociale behovstilstande ("virkelyst", spillerum, samlede "socialbehov") og udfærdiges på et nyt funktionalt niveau. Det centrale aspekt i den diskuterede socialkoordinerede funktionsdeling ved hominide-udviklingen er den første ansats til en *tillært gennernel omsorg* for socialforbundets medlemmers individuelle livssikring: "Omsorgsfunktionen" er ikke længere udelukkende en præformeret fylogenetisk "behovsplan" til sikring af den ofte tilstrækkelige og adækvate aktualisering ved den "aktionsspecifikke" behovsdimension, ej heller i aktiveringen af individuel rekognosceringsadfærd, hvorved

læringsprocessen ville føre til objektiv "forberedelse" på "engangs-situationer" o.a.: "omsorg" fører her i langt højere grad til princippet om tillært social koordination, hvor det enkelte forbundsmedlems objektive "bidrag" tjener den fremtidige livsopretholdelse (skaffe føde, beskytte mod fjender etc.) for det samlede forbund.

Dette er starten på en udvikling, hvorunder forholdet mellem livssikrende aktiviteter og "primære" behovstilstande efterhånden ændrer sig grundlæggende: I tråd med den nævnte selvstændiggørelse af "social motivation" bliver den "primære" behovsspænding stadig mere betydningsløs som selvstændig forudsætning for aktivitets udøvelse. Den (primære behovsspænding) har i højere grad fået betydning inden for den kollektive aktivitet, med det formål at forhindre en stærkt "livstruende" indre eller ydre situation som vedrører den primære behovstilstand, og give en så vidtgående "omsorg" som muligt. Derved er den "primære" behovsspænding på ingen måde afskaffet, men istedet er dens udfrielse i højere grad blevet kollektivt organiseret, og den individuelle forekomst af "livstruende" behovstilstande (SIDE 172) bliver herved, gennem den videre udvikling, i højere grad et tegn på mangler i den kollektiv organisering af livsopretholdelsen, hvorfor den enkeltes motivation må rette sig undgåelse af sin egen livstrussel ved at bestræbe sig på at give sit bidrag til den "primære" behovstilfredsstillelse gennem den kollektive organisation. (Med den funktional-historiske udarbejdelse af denne nye udvikling, viser der sig, som et biprodukt, den totalt videnskabelige uholdbarhed i de psykologiske "behovs-" eller "motivationsteorier", idet de erklærer at tilskyndelse til den menneskelige læringsproces alene kan reduceres til et spørgsmål om "reinforcement" på de "primære" individuelle behovstilstande. For yderligere læsning til dette afsnit se UTE H.-OSTERKAMP's kritik af LEONTJEWS interpretation af jæger-klapper eksemplet; M II, 139 f).

Det skal herefter fastholdes: Almengørelsen af den sociale omsorg for livssikringen er det væsentligste karakteristikum ved udviklingen af komplekse socialsystemer og traditionsopbygninger inden for den kommunikative-orienterings nye former hos hominide-linien. "De sociale koordinationsforbindelser bliver derved så meget desto effektivere, jo flere generelt bestemte populationsspecifikke mål- og hensigtsforestillinger med tilsvarende motivationsgrundlag der eksisterer, jo mere tværsubjektivt dette behov kan overføres og jo oftere den vekselvise overførsel af instrumentelle funktioner finder sted" (EB, S. 206; fremhævet fra originalen).

DET FØRSTE KVALITATIVE SPRING I MÆNNEKETILBLIVELSEN: "HENSIGT-MIDDEL-FORANDRING" Gennem medinddragelsen af den sociale generelle omsorg ved den funktionsdelte aktivitets værktøjsfremstilling (tredie analyseskridt)

Den hermed kendetegnede funktionsdelte aktivitetskoordination under generel social omsorg er den nødvendige forudsætning og grundlag for det første kvalitative spring, som indledte processen ved den egentlige menneskeskabelse: fra den individuelle funktionsvekslen med hjælpemidler og deres benyttelse, som det er blevet fremstillet, til social fremstilling og social brug af konkret værktøj:

"Hvis man kun ser på fremstillingen af instrumenter og apparater ved skabelsen af værktøjsforholdene forbliver det abstrakt, hvis man ikke på dette punkt udleder den indre sociale differentiering mellem primater og hominider. Det er svært forståeligt, hvorledes de tidligste hominider har erhvervet evnen til at ændre den materielle omverden, hvis de ikke før har været beredt til generaliserede sociale erfaringer med instrumentel brug af genstande hhv. artsmæssigt besiddet evnen. Talrige (SIDE 173) betragtninger af forholdene har vist, at det sociale beredskab hos de dyriske primater, i forhold til udveksling med

den økologiske omverden, er på et funktionelt plan. Dertil kommer, for så vidt at omverdensbetingelserne har været gunstige, at artsfællerne til opnåelse af egne formål har anvendt omverdensbetingelserne instrumentelt som de forefindes, fremfor at forandre de materielle betingelser til konkret værktøj, idet de er begrænset af en psykisk indflydelse, og den vekselsidige udnyttelse af sociale kooperationsunderstøttelser har været nødvendig, forstået evolutionsteoretisk positivt i forhold til artsopretholdelsen. Det handler derved om at en social systemeffekt bliver udnyttet til socialforbundets selvopretholdelse, hvad der igen sikrer gruppeeksistensen" (EB, S, 205f).

Udviklingen fra middelbenyttelse og middelstandgørelse frem til værktøjsfremstilling og -brug, i snæver forstand, har sandsynligvis også haft nogle for- og mellemtrin med henblik på systematikken i middel anvendelsen, i det omfang det handler om de førnævnte forandringer af midlerne etc. (vgl. SE, S. 111f). Alle disse forformer er ikke destomindre kendetegnet derved, at "midlet" vil optræde i sammenhæng med den individuelle aktivitetssekvens og vil blive brugt af det enkelte dyr til at få fat i behovsobjektet: Opsamlingen af en frugt som individuelt "slutresultat" er f.eks. forudsætningen for, at en stok vælges som middel til at få fat i denne frugt, og hvor stokken selv mister sin orienteringsbetydning efter udførelsen af slutresultatet (når aben har ædt frugten), altså stokken bliver "deaktualiseret" som middel. Den afgørende funktionsforvandling af midlet vil først være fuldført, når mål-middel-forbindelsen her på en måde er blevet omvendt, idet "midlet" ikke kun bliver anvendt og udvalgt når det "primære" behovsmål er i syne, men på en generelliseret måde kan anvendes til opnåelsen af en bestemt slags behovsmål overhovedet, sagt på en anden måde "for det tilfældes skyld". Den omtalte tilordnede stok (for nu at blive ved det eksempel) tjener nu ikke længere som middel til at skaffe en bestemt frugt, men derimod som middel til det generelliserede mål at skaffe frugt; den befinder sig dermed i en kvalitativ anden funktional sammenhæng, og får ikke sin orienteringsbetydning aktualiseret gennem den konkrete "frugtplukning", men er på en måde blevet ophævet og beredt med et "formål i sig selv", og beholder således sin generelliserede orienteringsbetydning som "middel", også når den slet ikke bliver brugt (vgl. SE, S. 112).

Når man tager denne "mål-middel-omvendning" (hvor "midlet" på en måde er blevet til "målet") og sætter i sammenhæng med den før fremviste sociale udvikling hos hominide-linien, så bliver det tydeligt: Den generelliserede værktøjsfremstilling til brug for fremtidige lejligheder er et specielt aspekt ved den sociale forsyng gennem den funktionsdelte aktivitetskoordination; funktionsvekslen ved (SIDE 173) middelbenyttelse, der er gået fra at være sekundært (SIDE 174) hjælpemiddel i den individuelle aktivitetssekvens, til at blive et selvstændiggjort middel til opnåelse af generelliserede mål er således blevet mulig gennem inddragelsen af (som allerede vist) middel anvendelse under processen ved den sociale udvikling af den funktionsdelte aktivitets-koordinering, hvorunder nye former for den tillærte overindividuelle kommunikative-orientering også er skabt (se nedenfor). Det betyder, at de generelliserede mål, som de fremstillede værktøjer tjener, vedholdende og på forhånd er formålsbestemt til den kollektive omsorg inden for socialforbundet til imødegåelse af faren for fremtidige fare- og mangeltilstande etc.. Det her fremstillede værktøj er ikke dermed opbevaret til individuel brug, dets almengjorte anvendelighed er i langt højere grad en social almengørelse: Det står til medlemmerne af socialforbundets disposition "for det tilfælde" at det skal bruges (forestillingen om den "kreative" hominide, der for sig selv finder, udvikler og benytter sit værktøj, lader sig ikke almengøre i rekonstruktionen af de væsentlige træk ved den virkelige hominide udvikling, men må forvises til spekulationens rige). Det kognitive aspekt ved fremskaffelsen af midler for almengjorte formål og det sociale aspekt

ved den kollektive omsorg er her altså kun to sider ved den samlede udviklingsproces: Den skildrede sagsintentionalitet og den skildrede socialintentionalitet er dermed integreret på et nyt niveau.

5.3 UDVIKLINGEN AF DEN SOCIALE VÆRKTØJSFREMSTILLING TIL SAMFUNDSMÆSSIGT ARBEJDE Gennem OMSLAGET FRA FYLOGENETISK DOMINANS TIL DOMINANSEN AF DEN SAMFUNDSMÆSSIGE-HISTORISKE UDVIKLING (fjerde analyseskridt)

Vekslene i analyseniveauene hvor det psykiske hhv. den samfundsmæssige-historiske helhedsproces overordnes det fylogenetiske

Med funktionsvekslen i middelanvendelsen til den skildrede sociale værktøjsaktivitet er en udvikling startet, som bereder en generel ophobning (vgl. S.159ff), der ikke kun fører til dominans af den kollektive værktøjsfremstilling- og anvendelse, men i særlig grad til en *meget omfattende dominansvekslen*: Under de hidtil fremstillede psykiske udviklingstrin, i særdeleshed dominansvekslen fra fastlagthed til læreevne, er indholdet (SIDE 175) i den fylogenetiske helhedsproces, på grundlaget for organisme-populationens systemopretholdelse gennem evolutionsmekanismens selvreproduktion, mutation, selektion etc., fyldbyrdet, og hermed kommet til et dominansomslag i *selve helhedsprocessen*, omslaget fra den *fylogenetiske* dominans til dominansen af den *samfundsmæssige-historiske* udvikling. Det hændelsesforløb, hvori socialstrukturen udbygges som "midter-niveau" mellem den individuelle systemopretholdelse og organisme-populationens systemopretholdelse (vgl. S. 120) vil i højere grad, i tråd med sin forvandling af de samfundsmæssige strukturer, tage "overhånd" i forhold til organisme-populationens systemopretholdelse, og komme til at "dominere" denne, hvorved at den *samfundsmæssige-historiske* udvikling opnår en *ny kvalitet i helhedsprocessen som står over den hidtidige rene fylogenetiske helhedsproces*.

Dette må - som tidligere antydte - få konsekvenser for systematikken i den videre problemudvikling: Vi kan simpelt hen ikke på nuværende tidspunkt vidrefører udviklingen af det psykiske, idet vi umiddelbart rekonstruerer det nye "menneskelige"-samfundsmæssige kvalitetstrin for individuel lærings- og udviklingsevne - og fordi denne *samfundsmæssighed* ikke primært er et nyt *psykisk* udviklingstrin, men derimod nu engang er et nyt udviklingstrin af livsopretholdelsens *helhedsproces*. Foruden har vi også som det næste, at analysere den videre antropogenese hen mod funktionsvekslen til social værktøjsfremstilling, under hensyntagen til synspunktet hvorledes der i overgangsfasen kunne forberedes to kvalitative spring der førte til *dominansvekslen*, og som ikke kun hørte til niveauet for den individuelle lærings- og udviklingsevne, men som også omfatter *helhedsprocessens* niveau, hvorved fylogenesens tidligere gennemgående dominans slår om til at blive domineret af den samfundsmæssige-historiske proces. Først når det samlede samfundsmæssige genstandsniveau i sine væsentligste bestemmelser er fastslået, kan vi udarbejde hvorledes forholdet mellem individet og dets livsbetingelser kan karakteriseres med sin særlige kvalitet på niveauet for den *samfundsmæssig-historiske* proces. Først efter at det er sket, og de deraf givne metodologiske konsekvenser er blevet udviklet, kan vi vende tilbage til analyseniveauet for det psykiske (kap.6) og udlede den menneskelige lærings- og udviklingsevne i sin nye kvalitet stående over den førmenneskelige lærings- og udviklingsevne, og derudaf finde dens karakter som *delaspekt ved den overordnede samfundsmæssige-historiske proces*, altså som "individuel socialisering". (SIDE 176)

VÆRKTØJETS GENERELLISERING SOM ARBEJDSMIDDEL: ANSKUELIGGJORT- TILEGNELSE SOM PLANLAGT FORUDSÆTNING I DEN BEVIDSTE SAMFUNDSMÆSSIGE REALITETSKONTROL OG ERFARINGS-KUMULATION

Udviklingen (som er fundet rekonstruerbar) af værktøjsfremstillingen og -brugen fra den første start (hos australopithecus, vgl. EB, S 284ff) til den tidlige stenalderes jæger- og samler kultur, vil gennem følgende centrale synspunkter kunne lade sig karakterisere: Overgangen fra tilvejbringelse og tilegnelse af globalt enhedsværktøj ("stenalderøkser" o.a.) til fremstillingen af et arsenal af på hinanden byggende specialiserede værktøjstyper, så som kortskaftede økser, knive, skrabere, nåle (vgl., SE, 126 f); Overgangen fra "den direkte" værktøjsfremstilling til fremstillingen af værktøj til værktøjsfremstilling, derigennem normering og løbende forbedringer af værktøjstyperne (vgl. EB, S. 320 f); Udvidelse af værktøjsfremstillingen til værktøjsformidlet tilegnelse hhv. ændring af livsomstændighederne i bredere betydning, så som klæder, at huse sig, beholdere, rydning af skov, anlæg af veje etc. (vgl. SE, S. 125); Overgang fra værktøjsfremstilling og -brug som simpel udvidelse af de "naturlige" aktivitetsmuligheder, f.eks. forlængning af lemmerne o.a., til den lovmæssige udnyttelse af naturkræfternes indvirken på hinanden, f.eks. gennem omsætning af løftestangsprincippet (vgl. EB, S. 276 f); Brug og beherskelse af ilden (vgl. EB, S. 295); indtil "opfindelsen" af et jagtinstrument, der med sin komplekse potensiering af de naturlige muligheder på en måde med et slag satte mennesket over "dyreverdenen" og på en kvalitativ ny måde gav mennesket "fordele": Pil og bue (vgl. M I S. 270f)

Det generelle princip, med hvilket man kan betegne denne udvikling, er den voksende aktive forandrende-indgribende tilegnelse af naturen, gennem anskueliggjorte generelle formål i livsopretholdelsen. Den således karakteriserede anskueliggørelse, er den nye samfundsmæssige kvalitet ved den tidligere fremstillede "overfladiggørelse" af orienteringsaktiviteten gennem "middelforberedelse" og "-brug" (de psykiske implikationer ved denne udvikling bliver fremstillet senere). Tilegnelses- og anskueliggørelsesprocessen er den tidligste udformning af "arbejde" som "brugstilvejebringende" omdannelser ved de menneskelige livsbetingelser, og dermed tilvejebringelse af livsforholdene. Værktøjet er altså den tidligste form for arbejdsmiddel.

Fra (som tidligere fremstillet, S. 172 ff) genesen af den sociale værktøjsfremstillings proces er det givet, at tilegnelsen-anskueliggørelsen på forhånd og nødvendigvis har været medinddraget gennem socialforbundets udvikling af den kollektive livssikringsomsorg. "Arbejdet" er derfor som sådan en kollektiv anskueliggjort naturforandring (SIDE 177) og kontrollering af naturkræfterne med henblik på disponering af omsorgen for de samlede livsbetingelser: den "sociale" livsopretholdelsesproces er i samme målestok, som "arbejdet" er bestemt, til den "samfundsmæssige" livsopretholdelse. Dermed ændres den skildrede "funktionsdelelige koordination" på det højeste trin hos subhumane hominider, endnu mere under "ophævelsen" til sin væsentligste bestemmelse som "arbejdsdelelig Kooperation" som formidling af realiseringen af de anskueliggjorte omverdensforandringer som fælles mål for omsorgsplanen for den samfundsmæssige livssikring. Menneskets planlagte livsvirksomhed er ikke kun et spørgsmål om målforegribelse i overvindelsen og kontrollen af en aktuel situation, men en planlagt forudsigen af mulige aktuelle situationer og en generelliseret realitetskontrol gennem et beredskab af midler til

VÆRKTØJETS GENERELLISERING SOM ARBEJDSMIDDEL: ANSKUELIGGJORT-
TILEGNELSE SOM PLANLAGT FORUDSÆTNING I DEN BEVIDSTE
SAMFUNDSMÆSSIGE REALITETSKONTROL OG ERFARINGS-KUMULATION

Udviklingen (som er fundet rekonstruerbar) af værktøjsfremstillingen og -brugen fra den første start (hos australopithecus, vgl. EB, S 284ff) til den tidlige stenalders jæger- og samler kultur, vil gennem følgende centrale synspunkter kunne lade sig karakterisere: Overgangen fra tilvejebringelse og tilegnelse af globalt enhedsværktøj ("stenalderøkser" o.a.) til fremstillingen af et arsenal af på hinanden byggende specialiserede værktøjstyper, så som kortskaftede økser, knive, skrabere, nåle (vgl., SE, 126 f); Overgangen fra "den direkte" værktøjsfremstilling til fremstillingen af værktøj til værktøjsfremstilling, derigennem normering og løbende forbedringer af værktøjstyperne (vgl. EB, S. 320 f); Udvidelse af værktøjsfremstillingen til værktøjsformidlet tilegnelse hhv. ændring af livsomstændighederne i bredere betydning, så som klæder, at huse sig, beholdere, rydning af skov, anlæg af veje etc. (vgl. SE, S. 125); Overgang fra værktøjsfremstilling og -brug som simpel udvidelse af de "naturlige" aktivitetsmuligheder, f.eks. forlængning af lemmerne o.a., til den lovmæssige udnyttelse af naturkræfternes indvirken på hinanden, f.eks. gennem omsætning af løftestangsprincippet (vgl. EB, S. 276 f); Brug og beherskelse af ilden (vgl. EB, S. 295); indtil "opfindelsen" af et jagtinstrument, der med sin komplekse potensiering af de naturlige muligheder på en måde med et slag satte mennesket over "dyreverdenen" og på en kvalitativ ny måde gav mennesket "fordele": Pil og bue (vgl. M I S. 270f)

Det generelle princip, med hvilket man kan betegne denne udvikling, er den voksende aktive forandrende-indgribende tilegnelse af naturen, gennem anskueliggjorte generelle formål i livsopretholdelsen. Den således karakteriserede anskueliggørelse, er den nye samfundsmæssige kvalitet ved den tidligere fremstillede "overfladiggørelse" af orienteringsaktiviteten gennem "middelforberedelse" og "-brug" (de psykiske implikationer ved denne udvikling bliver fremstillet senere). Tilegnelses- og anskueliggørelsesprocessen er den tidligste udformning af "arbejde" som "brugstilvejebringende" omdannelser ved de menneskelige livsbetingelser, og dermed tilvejebringelse af livsfornødenheder. Værktøjet er altså den tidligste form for arbejdsmiddel.

Fra (som tidligere fremstillet, S. 172 ff) genesen af den sociale værktøjsfremstillings proces er det givet, at tilegnelsen-anskueliggørelsen på forhånd og nødvendigvis har været medinddraget gennem socialforbundets udvikling af den kollektive livssikringsomsorg. "Arbejdet" er derfor som sådan en kollektiv anskueliggjort naturforandring (SIDE 177) og kontrollering af naturkræfterne med henblik på disponering af omsorgen for de samlede livsbetingelser: den "sociale" livsopretholdelsesproces er i samme målestok, som "arbejdet" er bestemt, til den "samfundsmæssige" livsopretholdelse. Dermed ændres den skildrede "funktionsdelelige koordination" på det højeste trin hos subhumane hominider, endnu mere under "ophævelsen" til sin væsentligste bestemmelse som "arbejdsdelelig Kooperation" som formidling af realiseringen af de anskueliggjorte omverdensforandringer som fælles mål for omsorgsplanen for den samfundsmæssige livssikring. Menneskets planlagte livsvirksomhed er ikke kun et spørgsmål om målforegribelse i overvindelsen og kontrollen af en aktuel situation, men en planlagt forudsigen af mulige aktuelle situationer og en generelliseret realitetskontrol gennem et beredskab af midler til

disse situationers overvindelse (MI, S. 250; til dette afsnit vgl. også SE, S. 129 ff, og EB, S. 204 ff).

Med denne udbygning af arbejdsprocessen opnås også den højeste form for dyrisk "traditionsopbygning" som en ny kvalitet i indholdet af den sociale vidregivelse: tilegnelses- og anskueliggørelsen er nemlig ikke kun som proces en omsorgs-indgribende omverdensforandring etc., men også et resultat af den genstandsmæssige fixering fra den praktiske ændringsbevidsthed, som er givet ud fra den indgribende handling og har ført til specifikke former feks. optimering af anskueliggørelsen. ;

LEDNTJEW anskueliggør dette i sit berømte økse-eksempel; "Ved at benytte en økse, er det ikke kun målet for den praktiske handling der er udtalt, men også arbejdsgenstandens egenskaber, mod hvilken handlingen rettet, vil blive genspejlet, Øksens slag viser med usvigelig sikkerhed hjertet i det materiale som den ramte arbejdsgenstand består af, Materialets objektive egenskaber bliver objektivt gengivet, praktisk analyseret og generaliseret i det specielt udviklede værktøj. Værktøjet bliver dermed på en måde bærer af den første ægte, bevidste og fornuftige abstraktion, og den første bevidste og fornuftige generalisering."(1973, S.208)

Den fikserede anskueliggjorte viden bygger en langvarig genstandsmæssig erfaringsfundat, på hvilken medlemmerne af socialenheden kan gribe tilbage og danne sig et grundlag for den videre forandringsaktivitet. Traditionsbygningen bliver hermed en planmæssig kumulation af genstandsmæssige samfundsmæssige erfaringer. De tidligste former i en sådan erfaringskumulation er den løbende forbedring og specialisering af værktøjet over flere generationer, hvorved samtidigt en udvidelse og differentiering i erkendelsen af den praktiske verden "er nedlagt i værktøjet"(SIDE 178)(vgl. SE, 126f). Dermed vinder også den kooperative arbejdsdeling en langvarig og, til enhver aktuel forbindelse, overskridende karakter, ligesom erfaringskumulationsprocessen medinddrager den anskueliggjorte kooperationsstruktur - dernæst de anskueliggjorte handlingsmuligheder som ligger i de specialicerede værktøjstypers betydningssammenhæng (vgl. SE, S.136F)

UDBYGNINGEN AF MENNESKETS "SAMFUNDSMÆSSIGE NATUR" Gennem DEN SAMFUNDSMÆSSIGE LIVSOPRETHOLDELSE "SELEKTIONSFORDEL", OG DERMED DEN GENETISKE INFORMATIONS TILBAGEGANG

Med den her fremstillede udvikling af funktionsvekslens første kvalitative spring frem til værktøjsfremstilling, er der stadig processen med udbygningen af arbejdets anskueliggørelse og dermed den nævnte socialisering af mennesket i dets væsen og udviklingsretning, men dermed er, som det fremgår af "fjerde analyseskridts" karakteristik, den samfundsmæssige-historiske proces' dominans over den fylogenetiske proces ikke allerede påvist. Modsnævningsvist: Der er ikke kun det faktum at tage hensyn til, at de tidligste former for samfundsmæssig erfaringskumulation stadigvæk, på samme måde som de dyriske traditionsbygninger, er underlagt den dominerende fylogenetiske proces og kun fremviser specialiseringer til optimering af den evolutionære tilpasning; derudover er den senere

dominansvekslen til den samfundsmæssige-historiske proces overhovedet kun mulig at begribe, hvis man griber tilbage i overgangsfasen hvor der var samtidighed mellem udbygningen af den samfundsmæssige livsmåde og den fylogenetiske evolutionsmekanismes fortløbende beherskelse af livsopretholdelsens helhedsproces.

For at vise dette, tydeliggør vi dernæst de negative udfald af den biologiske evolutionsproces' dominans over de tidligste former for samfundsmæssighed, idet vi i det følgende videregiver formuleringerne fra SCHURIGs sammenfattende enkeltanalyse:

"Med fremstillingen af det første stykke værktøj i DMO (dyr-menneske-overgangsfeltet) er der på ingen endegyldig måde fuldført et omslag fra naturhistorie til menneskelig historie. Det er udelukkende oprindelsen til menneskets særlige måde at forholde sig til naturen på, arbejdet. Men arbejdet bestemmer på ingen fulstændig måde de tidligste menneskers livsbetingelser, men disse forbliver naturmæssige i deres aktivitetsmæssige helhed. Alle fossile hominider er uddøde, til trods for deres værktøjs-brug. (SIDE 179) Arbejdsprocessens samfundsmæssige organiserede kraft var ganske vist tilstede, men kunne hverken for Australopithecinen eller Homo Erectus eller Neanderthalen ophæve virkningen af selektionen. For alle tre former handler det om biologiske specialiseringer som sandsynligvis pga. deres legmæssige specialisation eller på grund af at selektionstrykket fra højere udviklede hominider har ført til deres uddøen, og uden at værktøjsbrugen har kunnet forhindre denne proces. Man må derfor klart skelne mellem enkeltstående forekomster af værktøjsfremstilling og en gennemsnitlig hvor den samlede livsorganisering indeholder den egentlige samfundsmæssige kvalitet. Så længe hominider uddør, til trods for brugen af værktøj, dominerer de biologiske udviklingsbetingelser over de samfundsmæssige,..." (EB, S, 254)

Den omstændighed, at de tidligste mennesker uddøde på trods af deres ansats til samfundsmæssig livsopretholdelse, og altså var underlagt indholdet i dominansen fra den naturlige selektion havde dog en "positiv" skyggeside som er af stor betydning ved dominansvekslen til samfundsmæssighed: Den samfundsmæssige livsform kunne overhovedet kun opstå og udvikle sig, for så vidt at det gav en "selektionsfordel", og den "mellemløst" konkurrence som førte til bestemte hominide-formers uddøen, havde samtidig den effekt at de hominider med den til enhver tid "bedste" samfundsmæssigt organiserede livsopretholdelse kunne blive fuldstændiggjort i den vidre fylognese: "Evolutionen i det menneskelige samfund er, i den menneskeliggørende fase, udelukkende et særligt resultat af selektionsfaktorer og også underlagt lovmæssigheden i den biologiske selektion". (EB, S. 324)

Dette betyder altså, at overgangen i det første kvalitative spring gennem middelanstendelsen funktionsvekslen til udbygningen af værktøj som "arbejdsmiddel", og frem til andet kvalitative spring hvor der sker en vekslen fra fylogenetisk dominans til den samfundsmæssige-historiske dominans, ganske vist på den ene side (for en stor del, se nedenfor) endnu er underlagt fylogenesens evolutionslovmæssighed: Men på den anden side påvirker selektionsmekanismen i sig selv af ansatsen til samfundsmæssig livsopretholdelse via den genomiske information, altså en tilbagevirkning på "arveanlæggene". Således udviklede det biologiske funktionsgrundlag for menneskets lærings- og udviklingsevne sig (senere endog på differentierede måder) til mere og mere at blive det biologiske funktionsgrundlag for evnen

til livsopretholdelsens samfundsmæssige organisation. Mennesket blev gennem en lignende kumulationsproces inden for den genomiske information til et enestående livsvæsen, som på grund af sit "artsspecifikke" biologiske udviklingspotentiale var i stand samfundsmæssig livsopretholdelse. Dermed bør der på dette sted ikke konstrueres en modsætning mellem menneskets "natur" og "samfundsmæssighed" (SIDE 180): Mennesket når frem til sin "samfundsmæssige natur" af fylogenesens vej mod den samfundsmæssige proces' dominans - ikke forstået metaforisk, men ordret - dvs. naturligt udviklingspotentiale for samfundsmæssighed, denne koncept manifesterer sig kun som paradoksal, så længe den menneskelige "samfundsmæssige natur" hverken er opbygget inden for den traditionelle biologi eller den traditionelle samfundsvidenskab, hvad der nok ligger i disse videnskabers isolerede "arbejdsdeling". (vgl. til dette afsnit M I, S. 350).

FORBEREDELSE AF DOMINANSVEKSLEN FRA DEN FYLOGENETISKE TIL DEN SAMFUNDSMÆSSIGE-HISTORISKE UDVIKLING GJENNEM "OVERGANGS-LOVMÆSSIGHED" VED DEN SELVSTÆNDIGE KONTINUITET I DEN SAMFUNDSMÆSSIGE PROCES

Det er altså (som vi her først principielt slår fast og senere udfører) den *fylogenetiske udbygning af menneskets samfundsmæssige natur*, der har muliggjort den hidtidige fremviste udvikling af samfundsmæssigheden ved funktionsvekslen til social værktøjsfremstilling. Men kommer vi herefter i den videre udvikling til *samfundsmæssighedens dominans over fylogenesen*, og hvorledes dette stadium kan karakteriseres?

Den afgørende forudsætning for denne dominansveksling er globalt set således givet, når der i vekselvirkningsprocessen mellem udbygningen af den samfundsmæssige livsform og den derigennem forbundne selektionsfordel er opnået et stadium af *forstærket biologisk udviklingspotentiale rettet mod samfundsmæssighed*, hvori den indre *modsatning mellem livsopretholdelsen og de systemledsagende omverdensbetingelser* ikke længere udelukkende fører til fylogenetisk optimering, kan der *kun optimeres gennem processen der formidles over det anskueliggjorte arbejdes samfundsmæssige "traditionsopbygning"*. Vi har altså her på den ene side stadigvæk med en udvikling at gøre, der - ligesom den evolutionære progression - er forbundet med en "mellem diskrepans" imellem systemkapacitet og omverdensforandringer (vgl. S. 64 f), men hvorved progressionen på den anden side ikke længere *kun fuldbyrdes i forbindelse med udskillelsen af de dårligst tilpassede individer hhv. populationer*, men også gennem omverdenskravene om en aktiv tilpasning til den samfundsmæssige livsopretholdelsesproces (vgl. såvel M I, S. 268f og 352 såvel som EB, S. 312).

Lignende udviklingsprocesser, der på en måde er underlagt den fylogenetiske "overgangslovmæssighed" mod samfundsdominans, forudsætter såvel en "forstærkning" af den (SIDE 181) *genomiske information* forstået som det menneskelige "samfundsmæssige" udviklingspotentiale, som i høj grad er baseret på den tidligere tilbagevirkning af selektionens udvikling, såvel som en "optimal" *diskrepans mellem samfundsmæssige udviklingsmuligheder og omverdenskrav*, der hverken fører til stagnation eller undergang, men som kan rumme en effektivisering (som er muliggjort gennem den evolutionære udvikling) af den samfundsmæssigt overleverede livsopretholdelsesform. Det betyder, at her vil det "naturlige" udviklingspotentiale mod samfundsmæssighed pga. den realhistoriske omverdensbeskaffenhed, foregå

såvel på den ene side gennem den evolutionære selektionsdannelse, som på den anden side har muliggjort den proces, inden for hvilken princippet for den naturlige selektion i stadig højere grad er trådt tilbage som udviklingsfaktor overfor optimeringen af den generelliserede samfundsmæssige omsorg via arbejdet. På denne måde er omslaget i dominans fra (fuldbyrdelsen er sket inden for en størrelsesorden på hundredetusinde år) den fylogenetiske proces til dominansen med den selvstændiggjorte kontinuerede fremvindingende samfundsmæssige-historiske udviklingsproces, som afløste selektionsvirkningen gennem muligheden for forbedring af den kollektive livssikring, blevet indledt. De hidtidige "mellemniveauer" indenfor socialstrukturen og -processen (vgl. S.120) vinder her overhånd over den fylogenetiske proces (som stadigvæk består), og bliver således bestemmende for helhedsprocessens udvikling.

Gennem dette omslag til det overindividuelles dominans over den formidlede erfaringskumulations anskueliggørelsesproces, skabes, i forhold til selektionsvirkningen, et bedre, ulig mægtigere og effektivere middel til udviklingsoptimering i en størrelsesorden mod kortere tidsrum (årtusinder og århundreder): Her starter en progressionsproces, som ikke kun reelt fortrængte selektionsprincippet gennem den generelliserede omsorg, men en proces hvor de selektionsbetingede organismiske særkendeændringer allerede gennem den forholdsvise uendelige langsommelighed rent faktisk blev betydningsløse (vgl. M I, S. 350).

FRA EN SAMLERLIVSFORM' TIL EN PRODUKTIONSLIVSFORM: DOMINANS FRA DEN "INDRE SAMFUNDSMÆSSIGE" UDVIKLINGSLOV

Ved sammenløbet af det højtudviklede biologiske potentiale for samfundsmæssighed og de nævnte "gunstige", nye former for samfundsmæssig livsopretholdelse under de fremtrædende omverdensforhold, kom det i Neolithicum (den yngre stenalder) - under bortset fra enkelte andre oprindelsesområder af underordnet relevans - i bestemte områder af Nordafrika/Lilleasien (SIDE 182) (der af samme grund bliver betegnet "menneskehedens vugge"). Her var der på den ene side skovområderne som mere og mere trådte i baggrunden som de hidtidige jæger- og samlersamfunds livskilde, og på den anden side skabte det overordentlig frugtbare jorde. Hertil kom en høj befolkningstæthed med relativt højt udviklede sociale organisationsformer, hvad der åbenbart begunstigede en udbredelse og kumulation af samfundsmæssig forandrings-potentiale og generelt førte til en større kommunikativ informationsmængde, således til den første form for billedskrift (hulemalerier ?) (vgl. M, I, S. 280f) På grund af den hurtige reduktion af de hidtidige ressourcer var det ikke længere muligt med en evolutionær tilpasning, da tidsfaktoren for en sådan ville være for stor. Den høje standard i det biologiske potentiale for samfundsmæssighed, sammen med de nævnte gunstige betingelser, gjorde det alligevel muligt at "tilpasse" sig de nye livsbetingelser gennem en kvalitativ vidreudvikling af den samfundsmæssige livsopretholdelse (der hermed for første gang manifesterede sig); Overgangen fra ren "samlerslivsform" som udnyttelse af

(wirtschaft er her oversat livsform, ordbog = økonomi, husholdning)

forhåndsvenende ernæringskilder (jagtdyr, skovfrugter etc.) til "produktionslivsform" med planlagt fremstilling af fødevarer gennem agerdyrkning og kvægavl. Først med disponeringen over livsmidler/betingelser i en almengjort kollektiv omsorg kom det samfundsmæssige livsprincip helt "på begreb". Den socialiseringsgrad som vokser ud af livssikringen fører hurtigt til nødvendigheden af fælles agerdyrkning, og i særlig grad til kravet om bygninger og opretholdelse af vandingsanlæg; i denne sammenhæng kom det hurtigt til en centralisation af den samfundsmæssige magt, til den første globale arbejdsdeling, f.eks. arbejdsdelingen mellem "land" og "by" i hvis følge en selvstændiggørelse af håndværket blev udbygget - og derigennem kunne danne grundlaget for en fremskaffelsen af et bestandigt samfundsmæssigt merprodukt, som kunne "ernære" denne håndværksvirksomhed (såvel som "centralforvaltningen" under de nye herskabsinstanser) (vgl. M I, S. 275 til 283). Gennem produktion af levnedsmidler, stiller mennesket sig på en hidtidig ukendt måde uden for naturen og overtager denne gennem dars planlagte forandring, hvad der må føre til dybtgående ændringer af de sociale livsformer, tænke- og kommunikationsmåder. Deres udleverethed til aktuelle "tilfældige" naturforhold er overvundet til en ny kvalitet i retning af en ændring af naturforholdene til "en menneskelig livsverden", som sikrer samfundsmedlemmernes livsnødvendigheder på en konsistent og forudseende måde.

Det konkrete livsrum som er kommet til gennem arbejdet, hvorigennem mennesket har tilegnet naturen til sig ved at danne produktionsfællesskab med hinanden, blev hurtigt til en selvstændig bærer af den samfundsmæssige-historiske udvikling der var den organismiske selvreproduktion overlegen. Den skildrede "overgangslovmæssighed" hvorigennem mennesket har overvundet sin naturafhængighed på et nyt niveau, gik således over i en indre samfundsmæssig udviklingslov.

Med kontinuiteten i den indre samfundsmæssige lovmæssigheds underliggende historiske udvikling af produktionsmåden, har den samfundsmæssige-historiske (SIDE 183) proces først endegyldigt afløst den fylogenetiske proces. Fylogenese, som i overgangen til den samfundsmæssige livsform var det grundlag som muliggjorde en kontinuerlig samfundsmæssiggørelsesproces der førte til menneskets "samfundsmæssige natur", er nu blevet ganske betydningsløs for den videre udvikling. Denne udvikling er alene bestemt gennem samfundsmæssige kræfter som muliggør ændringer på nye overordnede niveauer: Imens processen med social værktøjsfremstilling startede for mindst en million år siden (formodenligt meget tidligere) og frem til den højkomplekse værktøjskultur (hvor mennesket "samfundsmæssige natur" på det nærmeste var tilendebragt) for ca. 40.000 år siden, omfatter den kontinuerlige samfundsmæssige-historiske proces fra Neolithium og frem til idag kun maksimalt 10.000 år.

Først med denne samfundsmæssige-historiske kontinuitet er dominansvekslen fra fylogenetisk til samfundsmæssig-historisk helhedsproces faktisk fuldendt, og muliggjort pga. det allerede eksisterende (måske 30.000 år) evolutionære udviklingsstadiet potentielle samfundsmæssighed. Dette betyder naturligvis ikke, at den fylogenetiske proces er afløst af den samfundsmæssige-historiske proces: "Artsopretholdelsen" gennem selvreproduktion er fortsat alles grundlag, og dermed også det samfundsmæssige livs grundlag. Men den fylogenetiske kontinuitet er nu kun

den uspecifikke basis for den menneskelige eksistens, og ikke udviklingsbestemmende for livsopretholdelsens helhedsproces.

Det praktiske bortfald af evolutionens "retningsbestemte" "naturlige selektions" princip, kom til udtryk allerede for fire milliarder år siden og indtil for måske flere tusinde år før tærskelen til den menneskelige historie (vgl. EE, S. 254). Mennesket har, så at sige, ikke længere brug for selektionsprincippet, idet (som selektionsresultet) dets uforandrede biologiske "natur" indeholder *samtlig*e samfundsmæssige udviklingspotentialer, og historisk set er de eneste der har realiseret disse, hvilket der helt sikkert ikke tidligere har været en eneste ansats til. Hvorvidt der ikke desto mindre under den samfundsmæssige livsopretholdelsesproces skulle være opstået forskellige forandringer gennem systematiske tendenser i forplantningsprocessens genetiske information inden for den *evolutionære størrelsesorden* (altså regnet i hundrede-tusinder år) vil næppe kunne besvares inden for den samfundsmæssige-historiske tidshorisont.

Ved fuldendelsen af "dominansomslaget" fra fylogenesen til samfundsmæssig-historisk proces, er de *specifikke* karakteristika ved samfundsmæssigheden og ved livsopretholdelsen blevet *bestemt*. Det vil sige, hvilket også ses ud af vores metodiske grundsats, at disse specifikationer *ikke er slået totalt igennem fra begyndelsen (SIDE 184) af den fælles samfundsmæssiggørelse*. Mange af de specifikke momenter som er blevet bestemt gennem dominansvekslen, er kun defineret ved at der nu er en *ny udviklingsretning* i helhedsprocessen (femte analyseskridt). Derved vil samfundsmæssighedens specifikke kendetegn for så vidt *hele tiden* være virksomme i den real historiske proces hvorunder skabelsen af niveauet for livets *samfundsmæssighed* blev mulig - for ellers vil der ikke kunne tales om livsopretholdelsens nye samfundsmæssige niveau. Men derudover har vi stadigvæk ikke afsluttet den *specifikke samfundsmæssige livsmådes gennemslag* - den bevidste, omsorgsfulde disponering af de fælles livsbetingelser gennem det kollektive arbejdet etc. - i stadig flere delområder af den *samfundsmæssige proces*, gennemtrængningen af *samfundsmæssig bestemmelse i socialstrukturelle enheders fælles liv*, en *mangeformet og mangedoblet nedbrydning af udviklingsforløbet*. Det er ikke nogen modsætning når det på den ene side fastslås, at livsopretholdelsens *samfundsmæssige form* (ikke længere den fylogenetisk-naturbetingede) er en *gennemgående bestemmelse* ved den nye samfundsmæssige-historiske udviklingstype, og det på den anden side gælder, at den fælles *samfundsmæssige udvikling* henover minimalbestemmelsen for samfundsmæssig livsopretholdelse, skal forstås som en *uafsluttet voksende samfundsdannende proces*. - Også her gælder iøvrigt hvad der tidligere er sagt (S.61 f og 63 ff) vedrørende den fylogenetiske progression: Med udhævningen af de almene principper for den samfundsmæssige-historiske udvikling er det hverken udråbt som "norm", at en sådan udvikling vil finde sted, selvom det er hævdet at en sådan samfundsmæssig-historisk udviklingsprogression faktisk har hhv. vil finde sted overalt, men det er udelukkende blevet klargjort, gennem hvilke principper den samfundsmæssige udvikling, såfremt den finder sted, skal kunne begribes, hvad der også kræves for begribelsen af betingelserne for stagnation hhv. forfald i *samfundsmæssige-historiske livsopretholdelsesprocesser*.